

Forfatter: Bang, Herman

Titel: HVORDAN MAN BLIVER FORELÆSER

Citation: Bang, Herman: "HVORDAN MAN BLIVER FORELÆSER", i Bang, Herman: *Værker i Mindeudgave*, Gyldendal, 1920-1921, s. 103. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-bang06val-shoot-workid67317/facsimile.pdf> (tilgået 12. juni 2021)

Anvendt udgave: Værker i Mindeudgave

HVORDAN MAN BLIVER FORELÆSER

JEG var allerede i Kupéen paa Upsala Banegaard, og Toget skulde lige til at gaa, da Hr. von J., Studentersamfundets Formand, sagde:

— Bang, De skulde saa'gu holde Forelæsninger.

Indtil dette Øjeblik véd jeg ikke, hvad der havde indgivet den Mand Idéen.

Jeg lo og sagde:

— Ja — saa kunde jeg jo begynde her.

Det var ganske hen i Vejret. Aldrig havde jeg tænkt med en Tanke paa saadan noget som Forelæsninger.

— Ja, gør det, raabte J.

— Ja, gør det.

— Gør det —

raabte alle de Lindbergske Damer, der var fulgt med for at sige Farvel. Og von J. løb frem med Toget, der allerede var begyndt at gaa:

— I Alvor, Bang, raabte han: jeg arrangerer det.

Og jeg kørte, og de viftede. Og næstnæste Morgen, som var Torsdag, fik jeg Brev fra J., at nu var det arrangeret: Lørdag Aften skulde i Upsala Hr. Herman Bang holde Forelæsning.

Saadan blev jeg Forelæser.

For jeg tog til Upsala. Til det var jeg jo pisket. Og Lørdag Kl. 8 stod jeg i Værelset bag den „lille Gilles-sal“ — i Diplomatfrakke og med Tusindfryd i mit Knap-hul. Jeg var tilmode, som skulde jeg synke i et Hul.

v. J. løb ud og ind. Hvid var han som et Lagen.

— Fuldt blir der, sagde han.

Jeg hørte det. Dørene klappede ustandseligt under megen Støj og Snak. Jeg syntes, der var meget livligt i Salen.

v. J. kom ind igen.

— Der er fuldt, sagde han. Ganske fuldt. Han svedte selv og lettede paa Benene.

— Er der fuldt? sagde jeg, som ikke vidste, hvad jeg sagde, men plaprede op af mit Papir — de første Ord, stadig de første Ord om „mine Herrer“ og Dionysosfest . . . Forelæsningen var om dramatisk Kunst og begyndte med Dionysosfest . . .

— Ja, saa gaar vi ind, sagde v. J.

Han var noget klein i Tonen: jeg kom jo aldrig længer end til Dionysos' Fest.

Jeg véd ikke, hvordan jeg kom ind. Pludselig var jeg derinde. Ansigterne kendte jeg alle. Man har hundrede Øjne, naar man er Forelæser. Og de Trofaste var der: der var Bjørkegren og der Fru Winter-Hjelm og der sad Rustan (hvor var hun dejlig) og der Blomstedt og der var v. J., som ikke sad, men stod: i sin Uro maatte han flytte lidt paa Benene.

Og her stod jeg og skulde tale — i en Time.

Jeg tænkte bare det: i en Time skal Du tale.

Timen var min Angst og mit Spøgelse.

For der er kun én Lov for Forelæsninger, men den er til Gengæld ubrødelig — det vidste jeg: Forelæsninger kan være lærde, de kan være ulærde; de kan være kedsommelige, de kan have Mening og ingen Mening, de kan være patetiske — men en Time maa de vare. Ellers tror jeg overhovedet slet ikke, de er Forelæsninger.

Det vidste jeg.

Og begyndte.

Da jeg sluttede havde jeg talt i syv Kvarter. Du bedste Gud, det ta'er sin Tid at naa til Ende med den dramatiske Kunst, naar en Mand begynder med Dionysos-Festerne.

Publikum holdt det ud: Af „Blomster“ havde der været mange (man tager sin Tilflugt til Blomster, naar Traaden tyndes), men man forstod, at Meningen havde været god.

Og saa var der i alle Fald det, at jeg ikke stod paa noget Kateder.

Mange Forelæsere kunde høste Triumfer, naar de blot ikke — vilde gaa ned fra deres Kateder.

Mandag Formiddag gentog jeg Forelæsningen i Stockholm for en indbudt Kreds. Det vil sige to hundrede Personer, der var indbudt à en Krone.

Jeg pillede nogle af Blomsterne bort. Det havde Ende paa fem Kvarter.

Aviserne skrev, at jeg havde en „mærkelig Veltalenhed“. En venlig Journal sagde, at Stockholm var „erobret“. Jeg vendte hjem til „Hesten“ med mine Laurbær.

Hjemlige Velyndere mente, at Sejren burde forfølges.

Jeg kunde forfølge den i Kasinos mindre Sal. Jeg berøvede som en Forberedelse min Forelæsning yderligere visse af dens Blomster for en jævnere dansk Smag.

Dagen kom. Det var sikkert den attende — Datum for alle Ulykker.

Jeg var den Gang en Slags artistisk Chef for en stor Forretning med Bogtryk og Bogudgivelse og Bladudgivelse. Forretningen havde gaaet et Aar.

Paa Forelæsningsdagens Morgen, før Sol stod op, kom der et Bud fra Kasserersken: jeg maatte øjeblikkelig komme, der var noget galt, jeg maatte komme straks.

Alle onde Anelser steg op i mig. Affæren var ikke solid. Det var uden Tvivl det værste, der kunde hænde og — det var saamæn nok hændt.

Jeg løb derhen, til Kontorerne: alt var i Opløsning. Alle Døre stod aabne, som var man midt paa Torvet. Vore Folk, hvem Brødløshed truede, gik omkring, stumme, om hinanden, med blege Ansigter:

Ejerne var borte, Ejerne var rejst.

Ingen talte til mig. Overhovedet talte ingen. Det be-

høvedes heller ikke. Jeg såå, det var Krach'et. Kakkellovnene stod sorte og tomme, ingen skøttede dem, Pultene var forladte, ingen arbejdede. Folkene bare drev, — hver optagen af sit, som for alle var det samme: hans Ruin — uden at se paa hinanden, rundt i alle Stuer.

Kasserersken sad ned paa en Trykpapirs-Rulle og nikkede tankeløst med Hovedet.

De underligste Folk kom ind fra Gaden ad Dørene, ingen vogtede. Og ogsaa de gik tavse omkring, meningsløst — de fremmede Mennesker.

Ingen spurgte dem og ingen jog dem væk.

Stille var der, trods alle de Gaaendes Trin, for alle listede. Kun Maskinen nedenunder arbejdede endnu, stønnende, som vilde den ikke trække mer.

Vi ventede Timer. Det blev sikkert, at Ejerne var borte. Men dog blev vi gaaende. Et Par Kontorister gav sig til at spise og drikke Øl ved en Pult.

Saa tænkte jeg først: Du skal jo holde Forelæsning.

Og jeg begyndte at memorere her midt under Op-løsningen. Men jeg sansede ingenting og plaprede bare idéløst Ordene og — besluttede paa én Gang: at stryge det om Dionysos' Fest.

Jeg maatte tage hjem at klæde mig paa. Jeg havde ikke en Tanke i mit Hoved. Jeg kom ud i Kasino. Det var altfor tidligt, og i Kunstmernes Venteværelse havde ingen lagt i.

Jeg gik til og fra Vinduet. Midt i min Forfjamskelse maalte jeg Gaden: om der kom nogen. Der arriverede en og anden, han gik op ad Trappen dernede, standsende paa hvert Trin og seende sig tilbage: om der mon kom fler.

Inde i Salen begyndte de at klapre med Sæderne.

Jeg såå derind gennem Dørsprækken. Indgangsdøren gik dog nu og da — underlig stilfærdigt, mens et Par enlige Væsener smøg sig ind, som man gør det ved Foretagender, til hvilke man stille har Mistillid.

En Ven kom ind. Jeg var atter vogtende ved Vinduet.

— Men der er jo Folk, sagde han. Der kommer mange.

Han var urolig, saa han knap kunde tale:

— Det gaar jo nok.

— Ja, det gaar nok, sagde jeg.

Jeg saa kun de langagtige blaa Papirer danse for mine Øjne.

Jeg var atter ved Salsdøren. Jeg kendte alle Ansigter: det lod, mildest talt, til at blive en Familiefest, min Forelæsning.

En Ven kom ind:

— Jeg kunde vist begynde nu, sagde han.

— Ja, svarte jeg. Jeg havde ikke Dunsten af et Begreb i min Hjerne.

— Der er ganske godt, sagde han.

— Ja, sagde jeg, det er godt.

Og jeg gik ind.

Hvordan jeg talte, véd jeg ikke.

Jeg hørte en Gang imellem en Mand, der højst pate-tisk udtalte sig om skønne Opgaver og scenisk Kunst. Det maa jo have været mig selv. Dog tør jeg ikke dø paa det, for jeg saa kun blaa Papirer og dansende Summer.

Endelig stod jeg i Veventværelset igen. Derinde klap-pede de — anstændigt.

Pressen var velvillig.

Et Par af de Herskaber skrev, at det havde over-truffet deres Forventninger.

De Herrer var sandsynligvis mødte med særdeles smaa Forventninger.

I alle Fald — jeg havde talt i København.

Næste Aar gik Turen til Kristiania. Jeg skulde tale hos Hals' og jeg skulde begynde med Ibsen.

Jeg anlagde for Lejligheden en Indledning om Norges Naturskønheder, der var særdeles umotiveret, men en Debutant maatte efter min Mening smigre for den nationale Forfængelighed.

Huset var udsolgt, og jeg begyndte paa Slaget.

Jeg lagde ud med min „Indledning“. Jeg talte om Kristianiafjord om Sommeren, jeg talte om Kristianiafjord om Vinteren. Publikum var lige koldt. Jeg fortsatte med Fjeldene og jeg blev ved med Ødemarkerne, som jeg kendte af Beskrivelser. Publikum blev lige rørt.

Det var tydeligt, at Fjeldene — kendte de. Med dem kom man ingen Vej.

Jeg gik over til Ibsen uden netop at have taget Applaus.

Den ganske Forelæsning naaede en knap *succés d'estime*.

Jeg kom hjem saa træt som var jeg banket: Jeg har aldrig været i en græsseligere Situation.

Det var om Lørdagen. Om Mandagen, nu paa Mandag, skulde jeg tale om Lie.

Min Henrik Ibsen-Forelæsning havde jeg indstuderet i København Sætning for Sætning og Ord efter Ord: med den havde jeg gjort Fiasko.

Og min Jonas Lie-Forelæsning — nu paa Mandag, og, som sagt, det var Lørdag vi skrev — den var endnu . . . slet ikke til.

Saa kunde man tænke sig, hvad jeg vilde gøre med den.

Jonas Lies Bøger, jeg kunde dem udenad. Men mine Tanker om dem havde ingen Form, og min Forelæsning havde ingen Bygning. Det var Slotsbranden, der havde taget den Tid, som skulde været Lies.

Jeg spiste ikke og jeg sov ikke. Det var to hele Døgn Lampefeberen i sin værste Form. Jeg læste „Familien paa Gilje“, saa Bogstaverne dansede for mine Øjne. Jeg skrev Citater ned, saa de kunde fylde et Bind.

Og jeg havde ikke saa meget som Dunsten af en Idé.

Mandag Morgen meddelte Hals' mig, at man ikke netop ventede, at der blev fuldt. Det gjorde jeg ikke heller. Jeg ventede overhovedet ingenting — uden det Værste. Paa det var jeg forberedt.

Min Forelæsning skrev jeg paa en Time. Kl. tre Kvarter paa otte var jeg hos Hals'.

„Dagbladet“ var lige udkommet. Det skrev om min „Henrik-Ibsen“: I Lørdags talte Hr. Herman Bang for første Gang. Emnet var Henrik Ibsen. Hr. Herman Bang var iført hvid Silkevest.

„Dagbladet“ skulde være min Støtte i Kristiania.

Jeg gik ind og begyndte min Tale om Jonas Lie.

Jeg havde ikke haft Tid til at gøre unødige Kruseduller. Jeg kunde kun simpelt, men af mit fulde Hjerte sige min Mening om den store Mester.

Det blev forstaaet.

Og den Aften blev en af mit Livs kæreste. Da fik jeg mine første Venner i Kristiania. „Dagbladet“ skrev, jeg havde taget Byen med Storm.
